

КОСТАС
ЛІМБУРИС

З грецької переклав
Андрій Савенко

АТАЛАССА
роман

The Cultural Services of the Ministry of Education, Culture, Sports and Youth of Cyprus have supported financially this publication.

Це видання здійснено за фінансової підтримки департаменту культури Міністерства освіти, культури, спорту та молоді республіки Кіпр

Κωστας Λυμπουρης

ΑΘΑΛΑΣΣΑ

ΤΟ ΡΟΔΑΚΙΟ

Костас Лімбурис

АТАЛАССА

*З грецької переклав
Андрій Савенко*

ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ

УДК 821.14.06

Л-67

Костас Лімбурис

АТАЛАССА

Роман

З грецької переклав Андрій Савенко

Перекладено за виданням:

Kostas Lympouris

Αθαλάσσα

Rodakio Editions

Kolokotroni str. 59 B

105 60 Athens

Greece

e-mail: infotorodakio@gmail.com

ISBN 978-618-5248-84-0

Кохання змушує людей йти на жертви. Головний герой самовільно вирішує замкнутися в психіатричній лікарні під назвою «Аталасса», щоб розібратися, чи були його почуття та почуття до нього справжніми. На цьому шляху поступово він відкриває для себе незвичайний, складний світ тих, кого суспільство вирішило ізолювати, помітивши тавром «ненормальності». Сюжет роману розгортається на тлі історичних подій одного десятиліття, яке докорінно змінило життя всіх мешканців Кіпру, коли дії цілком нормальних представників острівного суспільства та двох інших держав призвели до трагедії державного перевороту, інтервенції та анексії території.

Усі права застережено. Жодної частини цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати в будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко».

Copyright © Costas Lympouris & To Rodakio Editions 2021

© Андрій Савенко, український переклад, 2026

ISBN 978-617-553-108-2

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2026

Середа, 15 вересня 1964 року.

На фоні маленького білого «форда» минулого року випуску чорна фігура панотця Андоніса створювала різкий дисонанс. Якби хтось тієї миті міг поглянути на його душу, то побачив би, що вона — чорніша за рясу. Кілька хвилин тому, на підставі судового рішення, для отримання якого було докладено ним самим чимало зусиль, він відправив власного єдиного сина до психіатричної лікарні. Дієслово «відправив» у цій ситуації радше позначало напрямок, адже рішення про госпіталізацію прийняв сам Ісидор. Це було його власним вибором.

Священник передав усі супровідні документи черговим в лікарні, обійняв сина, і сказав, що наступного разу приїде в неділю, розвернувся й поспіхом вийшов, не бажаючи, щоб син побачив його сльози. Зрештою, кому б з них це допомогло?

Розум панотця перебував у якійсь стадії дивовижної загальмованості. Надворі стояв вересень і в цей час Ісидор, як і заведено, працював. Або в школі, або в одній з урядових організацій, пов'язаних з освітою. Як він міг змиритися з тим, що отак мав утратити раз і назавжди свою рідну кровиночку і, водночас, першого хлопця на селі, молодого вчителя, який мав чудові кар'єрні перспективи, та й, загалом, усе життя попереду? Як було прийняти те, що в його особі він утрачав також найкращого помічника в церкві, який був готовий виконати будь-яке доручення,

ніколи не відмовлявся від обов'язків півчого? Ізоляція в лікарні означала невідворотно нестерпну втрату, гіршу навіть за саму смерть. Зараз він перетворювався на живого мерця, таврованого до того ж міткою безумства. Те, що мучило батька більше за все, було внутрішнім питанням, яке так і лишалося без відповіді: чи справді Ісидор збожеволів? Він до нестями був закоханий у свою наречену — його єдине кохання! — і з тієї миті, коли вона, за її словами в листі до юнака, «пішла з життя», в Ісидора не залишилося жодної іншої мети, окрім того, щоб знайти відповіді на події, які так несподівано сталися в цей період. З іншого боку, якщо припустити, що сина не спіткала ніяка хвороба, що він просто удавав з себе хворого, як тоді йому вдалося обкрутити довкола пальця всіх: учнів, батьків, власну родину й навіть уряд?

І — головне — нащо йому робити те, у чому відсутня будь-яка логіка?

Перші сигнали тривоги надійшли від школярів, які на той момент просто обожнювали свого вчителя: «Пан Ісидор каже дивні речі. Він постійно декларує поезії про смерть».

Вони працювали з ним уже другий рік, коли він став класним керівником їхнього 5 класу загальноосвітньої школи в селі Перістерона. Попрацювавши з ними рік, Ісидор у 1964 році отримав стипендію для підвищення кваліфікації й призупинив виконання обов'язків з січня по травень. Молода Кіпрська республіка надсилала до Великобританії найкращих освітян для отримання магістерських ступенів, які в майбутньому мали обійняти різні посади в системі освіти. По поверненні діти зустріли його з почуттям глибокої приязні, незважаючи на піврічну відсутність, як і те, що до кінця навчального року лишалося зовсім небагато часу.

Його дивна поведінка проявила себе несподівано, і не мала жодного стосунку до змісту уроків. Він став перед

класом, тримаючи в руках книгу, і прочитав уголос поезію «Превеза» Каріотакіса*:

*Смерть — у гайворонні, що стрімко врізається
у чорні стіни та черепицю,
смерть у жінках, від яких серце крається,
а ті просіюють спокійно пшеницю.*

*Смерть — брудні, занедбані вулиці,
славетними названі іменами,
гаї, а довкола — море хвилюється,
сонце, і смерть поміж смертями.*

Діти почали занепокоєно переглядатися. Вони не знали слова гайвороння, ледь-ледь знаходили зв'язок між коханням та жінками, які мелють борошно, та добре запам'ятали постійну інвокацію смерті.

*Смерть із поліціантом схиляється
над вагами, які грам «недоважать»,
смерть на квітниках розпускається,
вона — вчитель, що газету читає уважно.*

*Квартали, мури Превези, вулиці, митниця.
На вихідних нас розважить оркестр.
У руках чекова книжка наче обітниця,
Тридцять драхм внесок за перший триместр.*

Цього вже збагнути не зміг ніхто, однак учитель з незворушним виразом обличчя продовжив декламувати. Він увійшов в образ і наближався до кульмінації:

* Костас Каріотакіс вважається лідером грецьких декадентів, який утілює у житті фаталістичність власної поезії, наклавши на себе руки. Вірш «Превеза» є останнім прижиттєвим твором поета, у якому він буквально описує підготовку до власного самогубства.

*Прогулянка некваплива по пірсу над хвилями.
«Існую» — ти кажеш, а тоді — «не існуєш!»
Швартується корабель. Свистки шаленіють.
Певно, комусь високоповажному салютують.*

Зробив невелику паузу, глянув на дітей, зробив глибокий вдих і повільно завершив:

*Якби серед натовпу посполитих
Один не стерпів би, помер від огиди,
Ми всі, мовчазні і горем убиті,
Прийшли б, як один, на його панахиду.*

Розгубленість учнів теж досягла свого апогею: «Пане, навіщо ви нам це декламували? Це якось пов'язане зі змістом предмету, який ми вивчаємо?»

Один запитав про значення «смерть, яка є квітами на квітниках та вчителем, який почитує газету», чекаючи докладне пояснення, яке за інших обставин вони завжди отримували від учителя.

Іншому кортіло дізнатися, про що йшлося в останній строфі: «Пане, що означає — “не стерпів та помер від огиди”. Чому всі мають прийти на його похорон? Як таке може трапитися?»

Пан Ісидор посерйознішав і сказав: «Діти, у людському житті найголовнішими є дві речі: кохання і смерть. Хто їх не відчув на собі, той, вважайте, і не жив». Більше нічого. На щастя, пролунав дзвоник, який став рятівним засобом для всіх.

Панотця Андоніса не менше хвилювала й власна дружина. Звісно, він приготував для неї певний сценарій і вважав його досить правдоподібним; за його «легендою», їхній Ісидор знову — втретє — отримав урядову стипендію та поїхав на навчання до Англії. І мав перебувати там цілий семестр (насправді — п'ять місяців), що мало виняткове

значення для його подальшої кар'єри. Звісно, він сам доклав певні зусилля для того, щоб переконати сина погодитися на стипендію, адже той вагався через те, що треба буде залишити на довгий час наречену. Але, продовжив би він, з вуст дівчини не пролунав жоден докір, вона любила хлопця, і сказала, що бажає йому тільки добра, крім того, це ж кілька місяців, якимось уже перебудуть, а потім вони знову будуть разом і розпочнуть приготування до шлюбу.

Якби попадя спитала, чому син не приїхав попроситися з нею, він відповів би, що Ісидор не міг спокійно дивитися на материнські сльози, він же знає, якими вразливими вони були: що син, що мати. Зрештою Ісидор пообіцяв регулярно надсилати з Англії листи, а він, своєю чергою, читав би їй одразу по отриманні.

Під його опікою перебувала ще і їхня дочка. Сімнадцятирічній Маріанні лишалося провчитися ще рік, і вона витала у власних мріях. У їхньому селі маленька, консервативна спільнота сусідів дуже негативно сприймала все, що відбувається з її братом. Незабаром люди почнуть розводити теревені про спадковість, вона не зможе створити родину, ні покохати самій, ні — що набагато важливіше — бути коханою.

*

Очікуючи на завідувача приймального відділення, щоб залагодити формальності, Ісидор отримав свій перший досвід перебування в психіатричній клініці. На подвір'ї закладу вийшов на перекур молодий санітар. Довкола нього одразу ж зібралось декілька пацієнтів, ставши в коло, яке постійно рухалося, то віддаляючися, то стягуючися докола свого уявного центру — санітара із закуреною цигаркою. Інші висіли на ґратах огорожі, бажаючи, за нагоди, «стрельнути» цигарку в когось з перехожих або щоб хтось хоча б закинув їм крізь отвір недокурок. Водночас пацієнти біля огорожі тримали в зоні погляду фігуру санітара, який

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.